

วัฒนธรรมและความเชื่อของชาวไทยมุสลิมในจังหวัดชายแดนภาคใต้ที่สัมพันธ์ต่อการติดเชื้อและการแพร่ระบาดของโรคไวรัสโคโรนาสายพันธุ์ 2019 (COVID 19) แนวทางในการป้องกันและลดทอนการแพร่ระบาดของโรคด้วยหลักการอิสลาม หลักสุขภาพและภูมิปัญญาท้องถิ่น

Culture and Believes of Thai Muslims in Southern Border Provinces of Thailand in Protecting and Reducing of the Spreading of the Virus Corona Disease 2019 by Islamic Teachings, Health Principles and Local Wisdoms

Received: October 29, 2021 ■ Revised: December 9, 2021 ■ Accepted: January 25, 2022

อิบรอฮีม ณรงค์รักษาเขต*¹ มะรอนิง สะแลมิง*² ไมตรี แก้วทับทิม*³ अब्दुलลอฮ अब्दुซามะฮ*⁴ รอกิ જેહે*⁵

Ibrahem Narongraksakhet, Maroning Salaming, Maitree Kaewtubtim, Abdulloh Al-Uсамah, Roki Jehte

¹ Ph.D (หลักสูตรและการสอน) รองศาสตราจารย์, คณะวิทยาการอิสลาม

Ph.D. (Curriculum and Instruction) Associate professor. Faculty of Islamic Science.

Corresponding Author Email: Ibrahem.0868@gmail.com

² Ph.D (หลักนิติศาสตร์) ผู้ช่วยศาสตราจารย์, คณะวิทยาการอิสลาม. อีเมล: smaro1432@hotmail.com

Ph.D (Principle of Jurisprudence) Assistant Professor, Faculty of Islamic Science. Email: smaro1432@hotmail.com

³ Ph.D (วิทยาศาสตร์เกษตร) นักวิชาการอุดมศึกษา, อีเมล: maitree.k@psu.ac.th

Ph.D (Agricultural Science) Higher Education Scholars, Email: maitree.k@psu.ac.th

⁴ Ph.D (ปรัชญา) อาจารย์, คณะวิทยาการอิสลาม. อีเมล: abdulloh.a@psu.ac.th

Ph.D (Philosophy) Lecture, Faculty of Islamic Science. Email: abdulloh.a@psu.ac.th

⁵ BA. (อิสลามศึกษา) เจ้าหน้าที่บริหารงานทั่วไป, คณะวิทยาการอิสลาม. อีเมล: Roki.j@psu.ac.th

BA. (Islamic Studies) General Administration Officer, Faculty of Islamic Science. Email: Roki.j@psu.ac.th

*มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตปัตตานี

*Prince of Songkla University Pattani Campus

บทคัดย่อ

วัตถุประสงค์ 1. เพื่อศึกษาวัฒนธรรมและความเชื่อที่เป็นพื้นฐานในการดำเนินชีวิตประจำวันของชาวไทยมุสลิมในจังหวัดชายแดนภาคใต้ที่เสี่ยงต่อการติดเชื่อและการแพร่ระบาดของโรคไวรัสโคโรนาสายพันธุ์ 2019 (COVID 19) 2. หาแนวทางในการป้องกันและลดทอนการติดเชื่อและการแพร่ระบาดของโรคไวรัสโคโรนาสายพันธุ์ 2019 (COVID 19) ด้วยหลักการอิสลาม หลักสุภาวะและภูมิปัญญาท้องถิ่น

วิธีการศึกษา งานวิจัยนี้ได้กำหนดขั้นตอนในการวิจัยเป็น 4 ขั้นตอนคือ 1. การศึกษาเอกสารที่มีทั้งการศึกษาจากข้อมูลปฐมภูมิและทุติยภูมิ 2. การสัมภาษณ์เจาะลึก 3. การเสวนากลุ่ม 4. เวทีวิพากษ์สาธารณะ

ผลการวิจัย ผลการวิจัยพบว่าวัฒนธรรมและความเชื่อที่เป็นพื้นฐานในการดำเนินชีวิตประจำวันของชาวไทยมุสลิมในจังหวัดชายแดนภาคใต้ที่เสี่ยงต่อการติดเชื่อและการแพร่ระบาดของโรคไวรัสโคโรนาสายพันธุ์ 2019 (COVID 19) สามารถแบ่งออกเป็น 3 ประเภท คือ 1. วัฒนธรรมและจารีตประเพณีที่วางอยู่บนพื้นฐานของหลักการศาสนา 2. วัฒนธรรมและจารีตประเพณีที่วางอยู่บนพื้นฐานของหลักการศาสนาและความเชื่อ 3. วัฒนธรรมและจารีตประเพณีที่วางอยู่บนพื้นฐานของความเชื่อทั่วไปและไม่ได้วางอยู่บนพื้นฐานของหลักการศาสนา พฤติกรรมร่วมที่มาจากวัฒนธรรมและจารีตประเพณีที่เสี่ยงต่อการติดเชื่อและการแพร่ระบาดของโรค คือ 1. การจับมือสลามกัน 2. การสวมกอด 3. การให้สลามและการพูดคุยกันที่ไม่มีการเว้นระยะที่พอเหมาะ 4. การใช้วัสดุร่วมกัน 5. การใช้ภาชนะร่วมกัน ส่วนในเรื่องความเชื่อที่เสี่ยงต่อการติดเชื่อและการแพร่ระบาดของโรคพบว่ามี 3 ลักษณะคือความเชื่อที่วางอยู่บนพื้นฐานของหลักการ ความเชื่อที่ผสมผสานระหว่างหลักการกับความเชื่อทั่วไป และความเชื่อที่วางอยู่บนพื้นฐานของความเชื่อทั่วไป

การนำผลวิจัยไปใช้ แนวทางในการป้องกันและลดทอนการแพร่ระบาดของโรคด้วยหลักการอิสลาม หลักสุขภาวะและภูมิปัญญาท้องถิ่นมีดังนี้คือ หลักการศาสนาที่เกี่ยวข้องกับกำหนดสภาวะ การมีและการรักษาโรค การป้องกันการแพร่ระบาดของโรค การห้ามทำร้ายตนเองและผู้อื่น การเชื่อฟังผู้รู้ การมอบหมายต่ออัลลอฮ์ การอดทน และยอมรับการทดสอบ การปฏิบัติอย่างสุดความสามารถและหลักคุณภาพ สำหรับหลักสุขภาวะที่นำมาใช้ได้แก่ หลักของการรักษาความสะอาด หลักของการรับประทานอาหาร หลักของการออกกำลังกาย หลักของการพักผ่อน และหลักของการอยู่ในสภาพแวดล้อมที่ดี สำหรับภูมิปัญญาท้องถิ่นที่นำมาใช้ในการป้องกันและลดทอนการแพร่ระบาดของโรคสามารถแบ่งออกเป็น 3 ประเภทคือ การใช้ยาสมุนไพรเพียงอย่างเดียว การใช้ยาสมุนไพรผสมผสานกับการใช้บทดุอาห์หรือรุกยะฮ์ และการใช้ดุอาห์หรือรุกยะฮ์เพียงอย่างเดียว

คำสำคัญ: วัฒนธรรม, ความเชื่อ, หลักสุขภาวะ, ภูมิปัญญาท้องถิ่น

Abstract

Objectives: 1. Studying cultures and believes of Thai Muslims in Southern Border Provinces of Thailand risking for the spreading of the Virus Corona Disease 2019 2. Finding ways in protecting and reducing of the spreading of the Virus Corona Disease 2019 by Islamic teachings, health principles and local wisdoms.

Methodology: the qualitative research which Data of the study gained form documentary study, In-depth Interview, focus group and public stage.

Research Findings: Results of the study showed that cultures and believes of Thai Muslims in Southern Border Provinces of Thailand risking for the spreading of the Virus Corona Disease 2019 could be divided into 3 categories, namely, 1. Cultures that were based on religious principles 2. Cultures that were based on religious principles and believes 3. Cultures that were based on general believes. Collective behaviors resulted from cultures were 1. Handshaking 2. Hugging 3. Giving Salam without social distancing 4. Sharing materials and containers. Regarding believes risking for the spreading of the disease could be divided into 3 kinds, namely, believes that were based on religious principles, believes that mixed with both religious and general principles, and general believes.

Contribution: Regarding ways in protecting and reducing of the spreading of the disease by applying the Islamic teaching, health principles and

local wisdom, findings showed that the Islamic teaching that could be applied were related to Qada and Qadar, disease healing, protecting of the spreading of the disease, prohibition of the torture self and others, obeying the learned, trusting in Allah, patient, try one best, and balanced principles. Regarding the health principles, the findings showed that the principles applied were cleanliness, food consuming, exercise, relaxation and living in good environment. Regarding local wisdom, it was divided into 3 categories, namely, treatment by using only herbs, using herbs with prayers, and using only prayers.

Keywords: Culture, faith, Health, Local Wisdom

บทนำ

โลกเราได้เผชิญกับโรคระบาดที่แพร่ระบาดอย่างกว้างขวางมาหลายครั้ง เช่น ในปี พ.ศ. 794-804 ได้เกิดโรคฝีดาษระบาดในอาณาจักรโรมัน ในปี พ.ศ. 2432 เกิดโรคระบาดไข้หวัดใหญ่รัสเซีย ในปี พ.ศ. 2263 เกิดโรคกาฬโรคระบาดในยุโรป มีผู้เสียชีวิตจำนวนมาก ในปี พ.ศ. 2363 เกิดโรคระบาดอหิวาตกโรคและเกิดระบาดมายังประเทศไทย ในปี พ.ศ. 2461 เกิดโรคระบาดไข้หวัดสเปน ในปี พ.ศ. 2499 เกิดโรคระบาดไข้หวัดใหญ่เอเซีย ในปี พ.ศ. 2499 - 2501 เกิดโรคระบาดไข้หวัดฮ่องกง ในปี พ.ศ. 2552 เกิดโรคระบาดไข้หวัดใหญ่ 2009 และในปี พ.ศ. 2562/ค.ศ. 2019 เกิดโรคระบาดไข้หวัดซึ่งต่อมาทางองค์การอนามัยโลกได้ตั้งชื่อว่า โรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (COVID-19 โควิด-19) โรคนี้เริ่มระบาดในเดือนธันวาคม พ.ศ. 2562 (ค.ศ. 2019) มีสาเหตุมาจากไวรัสโคโรนาสายพันธุ์ใหม่ โดยพบครั้งแรกในนครอู่ฮั่น เมืองหลวงของมณฑลหูเป่ย์ ในประเทศจีน ในวันที่ 30 มกราคม พ.ศ. 2563 องค์การอนามัยโลกได้ประกาศให้การระบาดนี้เป็นภาวะฉุกเฉินทางสาธารณสุขระหว่างประเทศ และประกาศให้เป็นโรคระบาดทั่วไป

โรคนี้มีอาการตั้งแต่ไข้เป็นหวัดธรรมดา จนถึงทำให้ระบบทางเดินหายใจเสียหายเฉียบพลันจนเสียชีวิต อาการที่พบมากที่สุดคือ มีไข้ ไอและอ่อนเพลีย อาการที่พบน้อยแต่อาจมีผลต่อผู้ป่วยบางราย เช่น ปวดเมื่อย คัดจมูก น้ำมูกไหล เจ็บคอ ท้องเสีย ลิ้นไม่รับรส จมูกไม่ได้กลิ่น หรือเป็นผื่นตามผิวหนัง ในปัจจุบันมีแนวทางการป้องกันโรคที่ใช้อยู่ทั่วไป เช่น หลีกเลี่ยงการใกล้ชิดกับผู้ป่วย งดการเดินทางไปในพื้นที่เสี่ยง การสวมหน้ากากอนามัย การระมัดระวังในการสัมผัสพื้นผิวที่ไม่สะอาดหรือมีเชื้อโรคเกาะอยู่ การล้างมือด้วยสบู่หรือเจลแอลกอฮอล์ การหลีกเลี่ยงการใกล้ชิดสัมผัสสัตว์ต่าง ๆ โดยที่ไม่มีการป้องกัน การรับประทานอาหารสุก สะอาดและปรุงสุกใหม่ เป็นต้น จากการรายงานของศูนย์บริหารสถานการณ์แพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา (ศบค.) พบว่าในช่วงแรก ๆ ของการแพร่ระบาดของโรคโควิด 19 ในจังหวัดชายแดนภาคใต้เป็นพื้นที่หนึ่งของการระบาดของโรคดังกล่าว ยกเว้นจังหวัดสตูลที่ไม่พบผู้ติดเชื้อนอกจากหลังจากการกลับมาของผู้ที่เข้าร่วมการประชุมทางศาสนาใน

ประเทศอินโดนีเซีย และพวกเขาก็ถูกนำเข้าสู่สถานกักกันของรัฐ (State Quarantine) แม้การแพร่ระบาดของโรคในช่วงแรก ๆ จังหวัดชายแดนภาคใต้มีจำนวนผู้เสียชีวิต 3 คน (ยะลา 2 คนและนราธิวาส 1 คน) แต่จังหวัดชายแดนภาคใต้ก็ยังถือเป็นพื้นที่หนึ่งที่มีการระบาดของโรคค่อนข้างรุนแรง ณ วันที่ 29 พฤศจิกายน 2563 ในจังหวัดยะลามีผู้ติดเชื้อจำนวน 133 คน เสียชีวิตจำนวน 2 คน ปัตตานีมีผู้ติดเชื้อจำนวน 91 คน และนราธิวาสมีผู้ติดเชื้อจำนวน 35 คน และเสียชีวิตจำนวน 1 คน แต่ในวันที่ 9 สิงหาคม 2564 ในจังหวัดยะลามีผู้ติดเชื้อสะสมจำนวน 8,788 คน มีผู้เสียชีวิตสะสมจำนวน 73 คน ปัตตานีมีผู้ติดเชื้อสะสมจำนวน 11,542 คน มีผู้เสียชีวิตสะสมจำนวน 161 คน และนราธิวาสมีผู้ติดเชื้อสะสมจำนวน 8,312 คน และมีผู้เสียชีวิตสะสมจำนวน 86 คน (กรมควบคุมโรค กระทรวงสาธารณสุข, 2564)

จากสถานการณ์ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนาได้ส่งผลให้เกิดความเสียหายต่อชีวิต สังคม เศรษฐกิจและความเป็นอยู่ของประชากรทั่วโลกอย่างมหาศาล ในประเทศไทยก็เช่นกัน มีจำนวนผู้ติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 เป็นจำนวนมาก โดยทางศูนย์บริหารสถานการณ์แพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (ศบค.) ได้แบ่งการแพร่ระบาดของโรคโควิด 19 เป็น ระลอก พอจะสรุปได้ดังนี้คือ ระลอกที่ 1 เป็นการแพร่ระบาดของเชื้ออู่ฮั่น โดยเริ่มต้นในเดือนมกราคม 2563 ถึง ธันวาคม 2563 รวมเป็น 11 เดือน มีผู้ป่วยจำนวน 4,327 ราย เสียชีวิต 60 ราย ระลอกที่ 2 เป็นการแพร่ระบาดของเชื้ออัลฟา โดยเริ่มต้นในวันที่ 15 ธันวาคม - 31 มีนาคม รวมเป็นเวลา 3 เดือนครึ่ง มีผู้ป่วยจำนวน 24,626 ราย เสียชีวิต 34 ราย ระลอกที่ 3 เป็นการแพร่ระบาดของเชื้อเดลต้า โดยเริ่มตั้งแต่วันที่ 1-14 เมษายน 2564 รวมเป็น 14 วัน มีผู้ป่วยจำนวน 7,074 ราย เสียชีวิต 3 ราย ระลอกที่ 4 เป็นการแพร่ระบาดของเชื้อเดลต้า โดยเริ่มตั้งแต่วันที่ 1-14 พฤษภาคม 2564 ถึงเดือน มกราคม 2565 และระลอกที่ 5 ซึ่งเป็นระลอกปัจจุบัน เป็นการแพร่ระบาดของเชื้อกลายพันธุ์โอมิครอน มีผู้ป่วยสะสมจนถึง 10 เมษายน พ.ศ. 2565 จำนวน 3,883,484 คน รักษาหาย 3,606,429 คน และมีผู้เสียชีวิต 26,083 คน (กรมการแพทย์, 2565)

ในปัจจุบันมีแนวทางที่ใช้ในการป้องกันโรค เช่น หลีกเลี่ยงการใกล้ชิดกับผู้ป่วย งดการเดินทางไปในพื้นที่เสี่ยง การสวมหน้ากากอนามัย การระมัดระวังในการสัมผัสพื้นผิวที่ไม่สะอาดหรือมีเชื้อโรคเกาะอยู่ การล้างมือด้วยสบู่หรือเจลแอลกอฮอล์ การหลีกเลี่ยงการใกล้ชิดสัมผัสสัตว์ต่าง ๆ ที่ไม่มีการป้องกัน การรับประทานอาหารสุก สะอาดและปรุงสุกใหม่ นอกจากนั้นมีการฉีควัคซีนเพื่อป้องกันการติดเชื้อ ป้องกันอาการที่รุนแรงและการเสียชีวิต เป็นต้น จากการรายงานของศูนย์บริหารสถานการณ์แพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา (ศบค.) พบว่าในระลอกที่ 1 ของการแพร่ระบาดของโรคจังหวัดชายแดนภาคใต้ยกเว้นจังหวัดสตูลมีจุดเริ่มต้นของการติดเชื้อหลังจากการกลับมาของผู้เข้าร่วมชุมนุมทางศาสนาที่เรียกว่า “โฌร์” ที่จัดขึ้นในเมืองศรีเปอร์ตาลิงในรัฐกัวลาลัมเปอร์ประเทศสหพันธรัฐมาเลเซีย แม้ในช่วงเวลาดังกล่าวผู้คนจะรู้ว่าโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 กำลังระบาด แต่การหยุดหรือการยับยั้งการแพร่ระบาดมีอุปสรรคมาก แม้ทางศูนย์บริหารสถานการณ์แพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา (ศบค.) จะมีมาตรการต่าง ๆ และสำนักจุฬาราชมนตรีได้ออกประกาศว่าด้วยเรื่องมาตรการป้องกันการแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 หลายฉบับ แต่การแพร่ระบาดของโรคดังกล่าวก็ยังดำเนินอย่างต่อเนื่อง ทั้งนี้เชื่อว่าวัฒนธรรมและความเชื่อบางอย่างของมุสลิมในพื้นที่ของจังหวัดชายแดนภาคใต้มีส่วนมากต่อการแพร่ระบาดของโรคไวรัสโคโรนาสายพันธุ์ 2019 ดังนั้น การศึกษาวัฒนธรรมและความเชื่อดังกล่าวจะทำให้มีองค์ความรู้ที่สามารถจะนำมาป้องกันและลดทอนการแพร่ระบาดของโรคดังกล่าวได้

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาวัฒนธรรมและความเชื่อที่เป็นพื้นฐานในการดำเนินชีวิตประจำวันของชาวไทยมุสลิมในจังหวัดชายแดนภาคใต้ที่เสี่ยงต่อการติดเชื้อและการแพร่ระบาดของโรคไวรัสโคโรนาสายพันธุ์ 2019 (COVID 19)

2. หาแนวทางในการป้องกันและลดทอนการติดเชื้อและการแพร่ระบาดของโรคไวรัสโคโรน่าสายพันธุ์ 2019 (COVID 19) ด้วยหลักการอิสลาม หลักสัจภาวะและภูมิปัญญาท้องถิ่น

วิธีการศึกษา

งานวิจัยนี้ได้กำหนดขั้นตอนในการวิจัยเป็น 4 ขั้นตอนคือ 1. การศึกษาเอกสารที่มีทั้งการศึกษาจากข้อมูลปฐมภูมิและทุติยภูมิ 2. การสัมภาษณ์เจาะลึก 3. การเสวนากลุ่ม 4. เวทีวิพากษ์สาธารณะ

ผลการศึกษา

วัฒนธรรมที่เป็นพื้นฐานในการดำเนินชีวิตประจำวันของชาวไทยมุสลิมในจังหวัดชายแดนภาคใต้ที่เสี่ยงต่อการติดเชื้อและการแพร่ระบาดของโรคไวรัสโคโรน่าสายพันธุ์ 2019 (COVID 19) นั้นสามารถแบ่งออก 3 ประเภทคือ 1. วัฒนธรรมที่วางอยู่บนพื้นฐานของหลักการศาสนา วัฒนธรรมประเภทนี้จะเป็นการปฏิบัติที่อิงหลักคำสอนของศาสนา เช่น การจัดงานวะลีมะฮ์ การต๊ะนิกหรือการเปิดปากทาร์กการอะกิเกาะฮ์ เป็นต้น 2. วัฒนธรรมที่ผสมผสานระหว่างหลักการศาสนาและความเชื่อ วัฒนธรรมประเภทนี้นอกจากจะมีในหลักคำสอนของศาสนาแล้วยังประกฏว่ามีหลักความเชื่อที่เข้ามาเกี่ยวข้องด้วย เช่น การละหมาดต๊ะบิหฺในวันรายอแน การทำเก็นตุรูกุโบร์ เป็นต้น 3. วัฒนธรรมที่วางอยู่บนพื้นฐานของความเชื่อทั่วไป วัฒนธรรมประเภทนี้จะไม่มีในหลักคำสอนของศาสนา เช่น การแข่งขันนก งานเลี้ยงหาทุนทรัพย์เพื่อไปศึกษาต่อ เป็นต้น ส่วนในเรื่องความเชื่อที่เสี่ยงต่อการติดเชื้อและการแพร่ระบาดของโรคไวรัสโคโรน่าสายพันธุ์ 2019 (COVID 19) สามารถแบ่งออกเป็น 3 ลักษณะเช่นกัน คือ 1. ความเชื่อที่มาจากหลักการศาสนา เช่นเชื่อว่าอะไรจะเกิดก็ต้องเกิดซึ่งหลักดังกล่าวนี้มาจากหลักคำสอนเรื่องกำหนดสภาวะ (เกาะฎูอและเกาะดร์) 2. ความเชื่อที่ผสมผสานระหว่างหลักการศาสนากับความเชื่อทั่วไป เช่นเชื่อว่าการปิดมัสยิดจะทำให้การแพร่ระบาดของโรครุนแรงมากกว่าเดิม เพราะไปปิดบ้านของพระ

เจ้า 3. ความเชื่อทั่วไป เป็นความเชื่อที่ไม่มีในหลักคำสอนของศาสนา เช่น เชื่อว่าโรคโควิด 19 ไม่มีจริง หรือเชื่อว่าโรคโควิดไม่มีความรุนแรงสำหรับคนหนุ่มสาว เป็นต้น

แนวทางในการป้องกันและลดทอนการติดเชื้อและแพร่ระบาดของโรคโดยใช้หลักการศาสนา หลักสุขภาวะอิสลามและการใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่น มีรายละเอียดดังนี้

การใช้หลักการศาสนาจะขึ้นอยู่กับทัศนคติและมุมมองในการดำเนินชีวิตและบริบทของที่แตกต่างกัน (อิสมาแอ กาเต๊ะและนุมาน หะยิมะแซ, 2563) การใช้หลักการศาสนานั้นสามารถแบ่งออกเป็นหลักการปฏิบัติในชีวิตประจำวันและหลักการทั่วไป สำหรับหลักการปฏิบัติในชีวิตประจำวันนั้นจะใช้ในการป้องกันและลดทอนการติดเชื้อและแพร่ระบาดของเชื้อที่เกิดจากพฤติกรรมร่วมที่มาจากวัฒนธรรมและจารีตประเพณี พฤติกรรมร่วมดังกล่าวมีดังนี้คือ 1. การจับมือในการให้และรับสลาม การจับมือเป็นสุนนะห์หนึ่งที่อิสลามสนับสนุน มีหุกมเป็น “สุนัต” ส่วนการตอบสลามเป็นวาญิบ (บังคับ) อย่างไรก็ตามการรับหรือการตอบสลามในขณะรับประทานอาหารนั้นไม่เป็นวาญิบ เพราะการตอบสลามในขณะที่รับประทานอาหารนั้นอาจจะทำให้ผู้รับสลามเกิดสำลักอาหาร และอาจจะเป็นอันตรายแก่ผู้ตอบสลามได้ ซึ่งการกระทำใด ๆ ที่จะก่อให้เกิดอันตรายแก่ตนเองหรือผู้อื่นเป็นสิ่งที่ต้องห้ามในอิสลาม

ส่วนการจับมือในอิสลามก็มีในแบบฉบับที่ท่านนบีได้สอนให้ปฏิบัติเช่นกัน และมีหุกมเป็นสุนัตที่สนับสนุนให้ปฏิบัติและไม่ได้เป็นวาญิบ ในสถานการณ์ของการแพร่ระบาดของโรคโควิด 19 การจับมือถือเป็นพฤติกรรมหนึ่งที่เสี่ยงต่อการติดโรคหรือการแพร่ระบาดของโรค การหลีกเลี่ยงการจับมือจึงเป็นสิ่งที่ควรปฏิบัติ สำหรับหลักการที่เกี่ยวกับการสวมกอด หรือการจูบแก้ม หรือการสัมผัสแก้มนั้นไม่วาญิบหากไม่มีความจำเป็นจริง ๆ ให้หลีกเลี่ยง

เนื่องจากกระระบาดของไวรัสโคโรน่านั้นสามารถติดต่อได้ง่าย เช่นติดต่อกับการจามหรือการพูดคุยกันในระยะใกล้ชิด ด้วยเหตุนี้การเว้นระยะห่างทางสังคมตามมาตรการทางการแพทย์จึงสามารถนำมาใช้ในสถานการณ์เช่นนี้ได้

สำหรับการรับประทานอาหารร่วมกันหรือรับประทานอาหารในภาชนะเดียวกันเป็นกุศโลบายอย่างหนึ่ง แต่ในสถานการณ์ปัจจุบันที่มีการระบาดหนักของโรคโควิด 19 การรับประทานอาหารและดื่มในภาชนะเดียวกันถือเป็นการเสี่ยงต่อการติดเชื้อ อิสลามได้วางรากฐานในเรื่องการดื่มการกินโดยสอนให้รู้ว่าไม่ควรดื่มน้ำโดยตรงจากปากภาชนะบรรจุน้ำ ไม่ควรหายใจลงในภาชนะอาหารหรือเป่าลงไป และห้ามดื่มหรือรับประทานอาหารจากภาชนะที่ใช้ร่วมกับผู้ป่วยหรือผู้ที่มีความเสี่ยงสูง

สำหรับหลักการทั่วไปที่นำมาใช้เป็นแนวทางในการป้องกันและลดทอนการแพร่ระบาดของโรคไวรัสโคโรนาสายพันธุ์ 2019 (COVID 19) มีดังนี้

การกำหนดสภาวะ กำหนดสภาวะเป็นความศรัทธาที่เชื่อมั่นว่าทุกสรรพสิ่งอยู่ภายใต้ลิขิตของอัลลอฮ์ อะไรที่จะเกิดก็ต้องเกิด ไม่มีสิ่งที่เกิดขึ้นวันแต่เป็นสิ่งที่พระองค์อัลลอฮ์ทรงอนุมัติให้เกิดขึ้น ดังนั้นมุสลิมทุกคนจะต้องมอบหมายต่ออัลลอฮ์ แต่การมอบหมายต่ออัลลอฮ์ต้องกระทำพร้อม ๆ กับการอิคดียาร (ความพยายาม) การมอบหมายเพียงอย่างเดียวโดยปราศจากการใช้ความพยายามจะไม่เป็นไปตามหลักการของอิสลามดังที่อัลลอฮ์ได้ความว่าแท้จริงอัลลอฮ์จะมีทรงเปลี่ยนแปลงสภาพของชนกลุ่มใด จนกว่าพวกเขาจะเปลี่ยนแปลงสภาพของพวกเขาเอง (อัล-เราะฮ์ด: 11)

การมีโรคและยารักษา เมื่อมีโรคก็จะมียารักษาตามที่ท่านนบีก้าวว่า “ไข้ว่าอัลลอฮ์จะประทานโรคมานั้น แต่พระองค์อัลลอฮ์ยังประทานยามาด้วย” (al-Bukhari, 1997) มนุษย์จะต้องไม่สิ้นหวังในความเมตตาและความปรานีของพระองค์อัลลอฮ์ หลักการของอิสลามไม่ได้สอนให้มนุษย์ทรมาณตนเองหรือทำร้ายตนเอง ในทางกลับกันให้รักษาตนเองให้ดีที่สุด

การอดทนและการยอมรับการทดสอบ มุสลิมต้องตระหนกอยู่เสมอว่าโลกนี้เป็นโลกแห่งการทดสอบ ดังนั้นจึงต้องยอมรับการทดสอบของอัลลอฮ์ ซึ่งอาจจะอยู่ในรูปของความสุขสบายหรือความทุกข์ยาก ดังหะดีษความว่า น้าพิศวงสำหรับกิจการของมุมิมี แท้จริง การกิจของเขาทั้งหมดเป็นความดีสำหรับเขา ถ้าหากว่า สิ่งที่ดีมา

ประสบกับเขา เขาก็ขอบคุณ นั่นเป็นสิ่งที่ดีสำหรับเขา และเมื่อทุกขภัยมาประสบกับเขา เขาก็อดทน นั่นก็เป็นความดีสำหรับเขา (al-Bukhari, 1996)

ในสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคโควิด 19 จึงต้องใช้ความอดทนในการป้องกัน หรือการรักษาจากการเจ็บป่วยของโรค บางครั้งก็จำเป็นต้องกักตัว หรือใช้เวลาที่ยาวนานในการรักษา

ห้ามแพร่โรคไปยังคนอื่น การตระหนักและการระวังอยู่เสมอว่าส่วนใหญ่ของความเสียหายที่เกิดขึ้นบนโลกใบนี้มาจากฝีมือมนุษย์ การแพร่ระบาดของโรคโควิด 19 ส่วนหนึ่งเกิดจากการกระทำของมนุษย์เอง ดังนั้นจึงต้องระวังและปฏิบัติตัวไม่ให้เป็นการสาเหตุของการแพร่ระบาดของโรค เช่น อย่าเข้าไปในพื้นที่ที่มีการระบาดของโรค และไม่ออกไปจากพื้นที่ที่มีการระบาด เป็นต้น

ห้ามทำร้ายตนเองและผู้อื่น การทำร้ายตนเองและการทำร้ายคนอื่นเป็นสิ่งที่ต้องห้ามในอิสลาม ในภาวะของการแพร่ระบาดของโรคโควิด 19 จึงต้องป้องกันตนเองไม่ให้ติดโรค และต้องไม่แพร่โรคให้กับคนอื่น หากเราเป็นต้นเหตุให้คนอื่นติดโรคเพราะความประมาทหรือความสะเพร่าสิ่งนี้จะไม่เป็นที่อนุมัติในอิสลาม ดังหะดีษบันทึกโดยอิบนุมาญญะฮ์ที่ท่านบิรกล่าวว่ لا ضرر ولا ضرار ความว่า อย่าสร้างภัยอันตรายแก่ตนเองและผู้อื่น

การป้องกันและการลดทอนการแพร่ระบาดของโรคตามหลักสุขภาวะจะพบว่าการมีสุขภาพที่ดีถือเป็นรางวัลจากอัลลอฮ์ และการดูแลสุขภาพของแต่ละคนถือเป็นอمانةของความรับผิดชอบที่มีต่อพระองค์อัลลอฮ์ การหมั่นดูแลสุขภาพของร่างกายสติปัญญาและจิตใจเป็นสิ่งที่จำเป็นจะละเลยไม่ได้ ดังนั้นเมื่อเกิดโรคระบาดก็ต้องป้องกัน เมื่อเป็นโรคก็ต้องรักษา อิสลามได้กำหนดหลักสุขภาวะดังนี้คือ การรักษาความสะอาดซึ่งรวมถึงความสะอาดของร่างกาย เครื่องนุ่งห่ม สถานที่ เป็นต้น อิสลามได้ให้ความสำคัญกับการรักษาความสะอาด เพราะถือว่าความสกปรกเป็นสาเหตุหนึ่งของการเกิดโรค นอกจากนั้นการรับประทานอาหารตามหลักโภชนาการก็ถือเป็นสิ่งที่มีความจำเป็นต่อการดำเนินชีวิต ถ้ารับประทานอาหารที่ดีมีคุณค่าและมีปริมาณที่

พอเหมาะ เหมาะสมกับความต้องการของร่างกายก็จะก่อให้เกิดประโยชน์ต่อการดำเนินชีวิต นอกจากนั้นอิสลามยังสนับสนุนให้มีการออกกำลังกายและทำการเคลื่อนไหว เพราะการออกกำลังกายจะเป็นวิธีหนึ่งที่จะทำให้เรามีร่างกายที่แข็งแรง เพราะผู้ศรัทธาที่มีความแข็งแรงย่อมดีกว่าผู้ศรัทธาที่อ่อนแอ แม้การออกกำลังกายสามารถช่วยให้ร่างกายแข็งแรงได้ แต่การให้ร่างกายได้ผ่อนคลายจากความเหน็ดเหนื่อยและเมื่อยล้าก็มีความสำคัญ ดังนั้นร่างกายจึงต้องการการพักผ่อน การพักผ่อนก็เป็นสิ่งที่จำเป็นสำหรับมนุษย์ทุกคน เพราะการพักผ่อนจะช่วยส่งเสริมให้ร่างกายมีความแข็งแรง หากร่างกายเมื่อยล้าจนเกินไป หรือมนุษย์ใช้ร่างกายอย่างหักโหม ไม่มีการพักผ่อน การกระทำความดีจะยิ่งเป็นโทษต่อร่างกาย ทำให้ร่างกายไม่แข็งแรง เป็นโรคร้ายไข้เจ็บได้ง่าย

ในส่วนที่เกี่ยวกับภูมิปัญญาท้องถิ่น จากการเก็บข้อมูลไม่พบข้อมูลภูมิปัญญาท้องถิ่นที่ใช้ในการรักษาโรคติดเชื้อโคโรนาไวรัส 19 โดยตรง เนื่องจากเป็นเชื้อโรคสายพันธุ์ใหม่ที่เพิ่งเกิดขึ้น แต่พบภูมิปัญญาที่ใช้ในการป้องกันรักษาโรคที่เคยระบาดในอดีต เป็นภูมิปัญญาที่ใช้รักษาอาการของโรคที่แสดงลักษณะอาการใกล้เคียงกับโรคโคโรนาไวรัส 2019 เช่น อาการไข้ ไอ เจ็บคอ ปวดศีรษะ ปวดเมื่อยกล้ามเนื้อ ตาแดง ผื่นคันตามผิวหนัง และอาการหายใจลำบาก เป็นต้น นอกจากนั้นยังพบภูมิปัญญาที่ใช้รักษาโรคกลุ่มเสี่ยงที่อาจจะมีอาการที่รุนแรง และอาจถึงขั้นเสียชีวิต เช่น กลุ่มโรคความดันโลหิตสูงและเบาหวาน

จากการศึกษาพบว่าภูมิปัญญาที่ใช้ป้องกันรักษาโรคและอาการของโรค แบ่งได้ 3 ลักษณะคือ การใช้สมุนไพรเพียงชนิดเดียว การใช้สมุนไพรร่วมกันหลายชนิด หรือใช้ร่วมกับวิธีการอื่น ๆ เช่น การใช้สมุนไพร่วมกับการดื่มน้ำสะอาด รักษารูขี้อย่างดี การใช้อาหารและเครื่องดื่มที่สะอาดหรือสุกสะอาดเพียงอย่างเดียว ข้อค้นพบดังกล่าวนี้สอดคล้องกับหลักการรักษาโรคของท่านนบี เพราะท่านนบีมีวิธีการรักษาโรคที่หลากหลาย บางครั้งใช้ยารักษา เช่น ใช้น้ำผึ้งในการรักษา บางครั้งใช้สมุนไพรหรือสมุนไพร และบางครั้งก็ใช้ทั้งยาและสมุนไพรหรือสมุนไพร

ข้อเสนอแนะ

1. จากข้อค้นพบที่พบว่าหลักการอิสลามที่ว่าด้วยการป้องกันโรค และหลักการที่เกี่ยวกับสุขภาวะนั้นมีตัวบทเดียวกัน แต่แตกต่างที่การตีความตัวบท ดังนั้นเพื่อให้ทุกกลุ่มความเชื่อมีแนวปฏิบัติไปในทิศทางเดียวกัน จึงมีความจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องหาอิญมาอ์ (อันทามติ) ของทุกกลุ่มความเชื่อ ในกรณีที่หาอิญมาอ์ไม่ได้ ประเด็นที่ต้องการนำเสนอให้เสนอผ่านหัวหน้าสูงสุดหรือหัวหน้าของแต่ละกลุ่มความเชื่อที่อยู่ในระดับชูรอ

2. เนื่องจากการแก้ปัญหาของการแพร่ระบาดของโรคโควิด 19 ต้องอาศัยการมีส่วนร่วมจากหลายฝ่าย ดังนั้นจึงสมควรให้มีการแต่งตั้งคณะกรรมการบูรณาการในการแก้ปัญหาการแพร่ระบาดของโรคโควิด 19 ที่อย่างน้อยประกอบด้วยหน่วยงานของรัฐ บุคลากรทางการแพทย์ทั่วไป บุคลากรทางการแพทย์มุสลิม และผู้นำของทุกกลุ่มความเชื่อที่อยู่ในระดับชูรอ

3. เนื่องจากความไม่รู้หรือการมีความรู้ที่ไม่ถูกต้องเป็นสาเหตุหลักอย่างหนึ่งของการแพร่ระบาดของโรคโควิด 19 ดังนั้นการให้ความรู้ที่ถูกต้องโดยผ่านองค์กรหรือผู้นำของแต่ละกลุ่มความเชื่อเป็นสิ่งที่มีความจำเป็น

4. ความรู้ที่ถูกต้องข้างต้นให้จัดทำเป็นคู่มือ หรือแผ่นพับแจกจ่ายให้ประชาชน หรือนำไปใช้ในการอบรม หรือนำเสนอผ่านผู้นำกลุ่มความเชื่อของทุกกลุ่มอย่างต่อเนื่องและสม่ำเสมอ

5. ใช้สื่อชาวบ้านผ่านทุกกลุ่มความเชื่อ เนื่องจากชาวบ้านส่วนหนึ่งจะบริโภคข่าวสารผ่านสื่อชาวบ้านเช่น ผ่านคุฏบะฮ์ในวันศุกร์ หรือรับฟังข่าวสารจากร้านน้ำชาในชุมชน เป็นต้น รัฐควรใช้ช่องทางของสื่อประเภทนี้เพื่อทำการสื่อสารกับประชาชนบางกลุ่ม

6. ในปัจจุบันรัฐได้กำหนดมาตรการต่าง ๆ เพื่อป้องกันและลดการแพร่ระบาดของโรคโควิด 19 บางมาตรการไม่ได้รับการตอบรับที่ดีจากประชาชน เพื่อให้มาตรการต่าง ๆ ที่กำหนดได้รับการตอบรับที่ดี การกำหนดมาตรการใด ๆ ที่มีหรือ

อาจจะมึผลกระทบท่ประชาชนให้มึการมีส่วนร่วมอย่างสมตุลจากผู้นำของทุกลุ่มความเชือ

7. ในบางสถานการณ์การใช้แพทย์และบุคลากรทางการแพทย์ที่เป็นมุสลิมสือสารกับผู้นำกลุ่มความเชือจะมีประสิทธิภาพ เพราะการสือสารที่มาจากกลุ่มที่ยึดมั่นในศาสนาเดียวกันจะได้รับการตอบรับที่ดีปราศจากอคติ

เอกสารอ้างอิง

Al Bukhari, M. I. (1997). *Sahih al Bukhari*. Dar Ibn Kathir.

Binkason, B. (2001). *it-sà-laam · sǎn-dti-tam nam chee-wít* [Islam: peace brings life]. Al-Ameen. <http://uc.thailis.or.th/Catalog/BibItem.aspx?BibID=b00475057>

Boonchom, A. (2005). *klang wí-chaa gaan sùk paa-wá mút-sà-lim* [Muslim Health Academic Library]. Program to promote the well-being of Thai Muslims.

Chitphao, S. (2531). *glùm châat-dti-pan · chaao tai mút-sà-lim* [Ethnic groups: Thai Muslims]. Sangruchira Amporn Fund.

Department of disease control, Ministry of Public Health. (2021, August 9). *sà-rùp sà-tǎa-ná-gaan gaan rá-bàat kǒng ròhk dtit chéuuu wai-rát koh roh naa 2019* [Summary of the situation of the coronavirus disease 2019 epidemic]. Retrieved from <https://ddc.moph.go.th/viralpneumonia/file/>

Department of medical services. (2022, April 10). *sà-rùp sà-tǎa-ná-gaan gaan rá-bàat kǒng ròhk dtit chéuuu wai-rát koh roh naa 2019*

nai bprà-tèt tai [Summary of the situation of the coronavirus disease 2019 epidemic in Thailand]. Retrieved from <https://www.dms.go.th>

Ibn Majah, M. Y. (1417) *Sunan Ibn Majah*. Maktabat al Maarif.

Japakiya, I. (2563). *kôo meu pà-cherh rôhk rá-bàat · kam náe nam nêuuang nai wí-grít gaan prâe rá-bàat kǒng rôhk dtit chéuua wai-rát koh roh naa · sǒng-pan-sip-gáo COVID sip-gáo* [A guide to dealing with the epidemic Advice during the coronavirus disease 2019 (COVID 19) epidemic crisis]. J-BICS TRADING CO., LTD

Kulsirisawat, D. (1996). *èk-gà-săan gaan sǒn chût wí-chaa kwaam chéuua láe sàat-sà-năa nai sǎng-kom tai* [A teaching document on Beliefs and Religion in Thai Society]. Sukhothai Thammathirat Open University.

Katih, I., & Hayeemase, N. (2020). Adaptation of Wasatiyyah Islami-ah among Intensive Islamic-Studies-Program Teachers in the Government Schools in the Pattani Area 1. *Journal of Islamic Studies, Prince of Songkla University*, 11(1), 60–74. <https://so03.tci-thaijo.org/index.php/JOIS/article/view/240158>

Klinhom, U. (2013). *poom bpan-yaa ee-săan · kôo meu gaan jàt gèp kwaam róa sòo gaan cháí bprà-yòht* [Isaan Wisdom: A guide to storing knowledge for utilization]. Thai Holistic Health.

Khunpakdee, N. (1987). *analysis of the beliefs of Thai men in Swasdi Raksa*. Silpakorn University.

Kittavorn, P. (2004). *wi-jai chaao baan nai bor-ri-bòt kǒng kwaam làak lăai taang wát-tá-ná-tam lăe chum chon* [Research villagers in the context of cultural and community diversity.] (Research Report). Prince of Songkla University, Pattani Campus.

Muslim, M. H. (1996). *Sahih Muslim*. Dar Alam al Kubub.

Na Thalang, E. (2546). *poom bpan-yaa tǒng tin gáp gaan jàt gaan kwaam rǒo* [local wisdom and knowledge management].
Amarin

Patimapornthep, K. (1998). *naew taang sǒng sǎm poom bpan-yaa tai nai gaan jàt gaan sèuk-sǎa · sǎm-nák ngaan ká-ná gam-má-gaan gaan sèuk-sǎa hàeng châat · sǎm-nák naa-yók rát-tà-mon-dtree* [Guidelines for promoting Thai wisdom in education management: Office of the National Education Commission Prime Minister's Office]. (Research report). Pim Dee.

Pongpich, S. (2004). *rói kam tée kuuan rǒo* [Hundreds of words you should know]. Palangpanya.

Pongsapich, A. (2004). *kwaam làak lăai taang wát-tá-ná-tam · grà-buuan tát lăe bòt bàat nai bprà-chaa sǎng-k* [Cultural diversity: paradigms and roles in civil society.]. Chulalongkorn University Press.

Rattanamanee, P., Lohachinda, N., Hayeehama, N., Punyaburana, O., & Saengnil, J. (2007). *Raai ngan gaan wi-jai · wát-tá-ná-tam nai sām jang-wát chaai daen pāk dtāi · bpāt-dtaa-nee · yá-laa láe ná-raa-tí-wáat* [Cultural Research Report in the 3 Southern Border Provinces of Pattani, Yala and Narathiwat]. Princess Gulyani Vadhana Institute of Cultural Studies, Prince of Songkla University.

Rapeephat, A. (2008). *Culture is Meaning: Clifford Geertz's Theory and Method*. Human Right Information Center.

Srisawat, S., Sukchan, P., Pradabsang, C., & Limchreon, S. (2013). Local Herbal and Wisdom of Application in Thai Traditional Medicine, Bordering Provinces of Southern Thailand. *Princess of Naradhiwas University Journal*, 5(4), 14-27. <https://li01.tci-thaijo.org/index.php/pnujr/article/view/53785>

Songveera, S. (1976). *wát-tá-ná-tam it-sà-laam keu à-rai* [what is islamic culture]. Al Jihad.

Saksoong, A., & Chaunchaiyasit, P. (2018). Tok Bidan (โต๊ะบีด) 's way of life: the preservation of folk wisdom and community culture in areas of deep south provinces, Thailand. *INTHANIN THAKSIN JOURNAL THAKSIN UNIVERSITY*, 13(1), 31–54. <https://so02.tci-thaijo.org/index.php/HUSOTSU/article/view/153857>

Sutthasat, A. (1976). *bpan-hăa kwaam kàt yáeng nai sèe jang-wàt chaai daen pâak dtâi* [Conflicts in the Four Southern Border Provinces]. Pitakpracha.

Tepsing, P., & Bunprakarn, K. (2016). Local Wisdoms in Thailand-Malaysia Border Culture: A Case Study of Lohjood Community, Narathiwat Province. *Journal of Yala Rajabhat University*, 11(1), 19-38. https://so04.tci-thaijo.org/index.php/yrh_human/article/view/150539/110287

Tepsuriwong, S., & Buakwan, B. (2005). *gaan rûuap ruuam poom bpan-yaa péun bâan nai jang-wàt bpàt-dtaa-nee* [collection of folk wisdom in Pattani Province]. Princess Gulyani Vadhana Institute of Cultural Studies, Prince of Songkla University.